

Prokopp Mária laudációja*

Amikor az a megtiszteltetés ért, hogy köszöntsem 80. születésnapján Prokopp Mária professzort (nekem csupa nagybetűvel a TANÁRNŐT), Esztergomra és Babitsra gondoltam. Azt hiszem, Prokopp Máriára illenek legjobban a fiatal Babits első olaszországi útja után írt versének, az *Itáliának* sorai:

*Itália! tudom városaidd csodálni,
hol dús síkatoron vidám nép bizsereg.
Lázás az ily szűk út, mint testben kék erek,
s nemes, habár hanyag, szennyében is királyi.*

*Vonzanak íveid s tűnt fényed palotái,
árkádod, oszlopod, a sugaras terek,
hol elszédülnek az ideges emberek;
vonzanak a sötét toronylépcsők csigái.*

*De nem kékebb eged és a dombod se zöldebb,
mint honni dombjaink s a dunántúli ég,
e gömbölyű, szelid, színjátzó kék vidék.*

*S olasz szív nem lehet emlékektől gyötörtebb
a vén boltok alatt, az ősök piacán,
mint én, ha földeden bolyongok, bús hazám!*

Mert Prokopp Mária is a dunántúli ég alatt, e gömbölyű, szelid színjátzó kék vidéken nőtt fel (és ha teheti, él ma is), és hiába pusztította el a várost a második világháború, hiába álltak „idegen szuronyos katonák” nemcsak a Duna túlsó partján, hanem a Szent István-bazilika alatt is, de gyerekkorától kezdve ő is Babitshoz hasonlóan nap mint nap látta a bazilikát és az egykori esztergomi vár romjait (eszébe jutva Babits sorai: „...*miért hagyod, óh szent bazilika!*”). Majd a Keresztény Múzeum olasz festményeit és a felvidéki magyar templomok szárnyasoltárainak képtábláit csodálva és kutatva nőtt fel, és egész életét annak szentelte, hogy bemutassa tanítványainak, a művészet és a magyar múlt értékei iránt érdeklődő hazai és külföldi szakemberek és a művelt közönség számára az olasz trecento festészet magyarországi kisugárzásának

köszönhető középkori falfestményeinket – hogy bemutassa: Szent István óta nekünk is vannak emlékeink és értékeink, ha szerényebbek is, mint Itália háromezer éves „tűnt fényének” művészi szépségei.

Prokopp Mária egész tudományos és tanári munkásságát ez határozta meg, az esztergomi várkápolna és a Vitéz stúdió faliképeinek elemzésétől kezdve a felvidéki magyar templomok falfestményeinek és táblaképeinek kutatásán és bemutatásán át az olasz trecento festészet magyarországi kisugárzásának tanulmányozásáig, majd az olaszországi, elsősorban a nápolyi magyar emlékek kutatásáig és hazai bemutatásáig. És szívből kívánom, hogy mihamarabb elkészüljenek a Vitéz studiolo valószínűleg Filippo Lippi műhelye által festett erényeinek és a zodiákus képeinek restaurálásával, hogy mi itt mindannyian még vele együtt láthassuk.

1996 óta ismerem közelebről és becsülöm egyre jobban Prokopp Mária tanárnőt. Amikor Rómában „A magyar művelődés és a kereszténység” témájáról rendeztük meg a IV. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszust, akkor még Klaniczay Tiborral együtt beszélgettünk meg, hogy Nápolyban a dóm melletti érseki palotával szemben, a nápolyi Mária királynéknál építtetett Santa Maria Donnaregina templomban Tino da Camaino síremléke és Pietro Cavallini Szent Erzsébet-freskóciklusa előtt ő tartson olasz nyelven előadást a kongresszus 36 országból érkezett több száz résztvevője előtt. Bizonyítva, hogy a magyarországi Mária királyné volt az itáliai magyar szentkultusz kialakítója, a magyar szentek kultuszának meghonosítója a nápolyi királyságban és Olaszország-szerte Altomontétól Assisiig, Milánótól Rómaig.

A Római Magyar Akadémia utolsó igazi tudós igazgatójának, Genthon Istvánnak a kérésére a Florio Banfi által összeállított és 1941-ben olaszul kiadott *Itáliai magyar emlékek* című művelődéstörténeti katalógus kibővített olasz kiadásának és magyar fordításának a munkálatai alatt lett szorosabb a kapcsolatom vele és tanítványaival. Akkor láttam, hogy ez a törekeny tanárnő egymaga szervezte meg (és szervezi máig!) az ELTE művészettörténe-

* Elhangzott 2019. március 26-án a Képzőművészeti Egyetemen rendezett ünnepségen, megjelent a *Vigília* 2019. májusi számában.

ti tanszéke hallgatóinak az általa 19 országgal kötött Erasmus-kapcsolatait és -diákcseréjét, hogy a leendő művészettörténészek, művelt értelmiségiek közvetlen kapcsolatba kerüljenek, és közelről ismerjék meg az európai művészet értékeit és a külföldi egyetemeken folyó művészettörténeti képzést, kutatásokat. Máiig emeritus professzorként évente 10–20 hallgató külföldi utazásait intézi, és kéri külföldi kollégáit, hogy segítsék azok tanulmányait, kutatásait. Magam is 20 éven át voltam a magyar művészettörténész diákok tutora Rómában.

Azóta közelről látom, hogy értékes tudományos munkái mellett milyen hihetetlen energiával folytatja, örök fiatalon, a magyar 14–16. századi művészet értékeinek bemutatását a művelt közönség (de nem a szűkebb értelemben vett szakma) számára. 70–80 éves korában is minden komoly meghívást elfogad, mindenhova elutazik, hogy bemutassa a magyar múlt általa kutatott értékeit.

Ez a szó legszorosabb értelmében az igazi tudományos ismeretterjesztés. Mert nem az a lényeg, hogy a fiatal művészegéd Botticelli festette-e az egyik erényt Vitéz János esztergomi dolgozószobájának falán, hanem az, hogy minél többen tudják, a 15. század második felében miként terjedt el Magyarországon is az európai (ami akkor Itáliát jelentette) művészet. Masolino ozorai freskói a török korban elpusztultak, nem láthatók többé; Budavár, Esztergom, Visegrád csodás palotái mind rommá váltak. De a mi feladatunk, hogy a töredékekből, restaurált falfestményekből rekonstruáljuk és megőrizzük a múltunkat. Ezt furcsa módon a külföldi szakemberek sokkal inkább elismerik, mint a hazai „szakma”.

Prokopp Mária 50 éves tanári és kutatói munkájának igazi elismerését, akárcsak hajdanán Gerevich Tibor, Genthon István vagy Zádor Anna (aki 88 éves korában kapta csak meg hivatalos elismerésként a Kossuth-díjat), tanítványai százaitól kapja. Ennek ékes bizonyítéka a tanítványai által a 70. születésnapjára *Omnis creatura significans* címmel kiadott tanulmánykötet, és ugyanezt mutatja a tanítványai által neki odaítélt Erasmus-diákdíj, és a szintén volt diákjai kezdeményezésére rendezett mostani ünnepség is.

Eisler János művészettörténész barátom, amikor megtudta, hogy az én megtiszteltetésem lesz, hogy „Olaszország nevében” köszöntsem szeretett és tisztelt kollégáját, tegnap nekem küldött levelében azt írta, hogy ha tehetné, biztosítana számára egy, a Nápolyi-öbölre néző pompás, örök bérletű szállodaszobát – de ha a Tanárnő úgy akarja, akár egy város feletti, csendes, tengerre néző chiostróban egy szobát, és majdan emléktáblát állíttatna számára a Donnaregina templomban, mely hirdeti: „Itt járt egyszer az a magyar művészettörténész, aki megbocsátott Johannának és Beatricének – hiszen a művészet ápolói, védői, kutatói elássák az évszázados fájdalmakat, s csak azt őrzik szívükben, ami szép és jó volt. Örülj tehát, Nápoly Nobilissima, mert Ungheriából egy Téged megértő, elfogadó... némi rosszságaidat megbocsátó Nemes Hölgy ajánlatik díszpolgárodnak, ki fáradozott azon, hogy a távoli Panóniában Téged a magyarokkal megismertessen!”

Isten éltesse sokáig Prokopp Mária Tanárnőt, hogy még sokáig tudja folytatni „örök fiatalon” az Esztergomban 60 évvel ezelőtt elkezdett munkáját – mindannyiunk és hazánk érdekében.

Fotó: Bata Faragó Katalin

Az *Aracs* folyóirat bemutatóján Prokopp Mária szervezésében 2013. június 3-án a budapesti Szent István-bazilikában. Balról jobbra: Bata János, Prokopp Mária, Bábel Balázs és Gyurkovics Hunor